

jelenthet a nemzetközi munkásmozgalomra. Az államvédelmi hatóságok ismét teljes erővel sürgölődtek novemberben és decemberben körülöttem. A szomszédoknál jártak, egyetemen érdeklődtek, kétes és buta spicliktől kértek információkat s a diákokból minden áron azt akarták kivenni, hogy én lázítottam őket. (...⁸⁸). Milyen balgák és buták. A szocialisták között keresgélnek most is, nem látják ugyanakkor, hogy a tényleges veszélyt egyrészt a reakciók, másrészt az ő buta módszereik idézik fel.

Közlő Molnár Gusztáv: Jordáky Lajos naplója. Medvetánc, 1988. 2–3. sz. 307–308. p.

57.

Az SZKP Központi Bizottság levele az RMP Központi Vezetőségéhez a szovjet tanácsadók Romániából való visszahívásáról

Moszkva, 1957. január 14.

A Román Munkáspárt Központi Vezetőségéhez

Kedves Elvtársak!

Véleményt szeretnénk váltani Önökkel arról, hogy hasznos-e, hogy a szovjet tanácsadók és más szakértők továbbra is az Önök országában maradjanak. Az országaink közötti együttműködés folyamatában állandósult a gyakorlat, hogy a Román Népköztársaságba hosszú távra szovjet tanácsadókat és szakértőket delegálnak annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak és átadják tapasztalatainkat a gazdaság- és a hadseregépítés terén. A romániai népi-demokratikus berendezkedés megteremtésének és fejlesztésének első éveiben ez a gyakorlat segítette a helyi káderek felkészítésében, és mi kötelességünknek tartottuk, hogy minden eszközzel hozzájáruljunk ehhez.

Jelenleg, amikor az Önök országa olyan képzett káderekkel rendelkezik, akik a szocializmus építésében jelentős tapasztalatra tettek szert, a szovjet tanácsadók folyamatos romániai tartózkodása véleményünk szerint már nem felel meg az ügy céljainak, és ezen a fajta együttműködésen a gyakorlat már túllépett. Ezen kívül maga a „szovjet tanácsadó” elnevezés sem felel meg annak a szerepnek, amelyet ők valójában ellátnak, és önkéntelenül is azt a téves vélekedést eredményezheti, hogy tanácsadói révén egy ország beleavatkozik egy másik ország belügyeibe. Figyelembe véve ezt a körülményt, több alkalommal is kifejtettük azt a véleményünket, hogy a szocialista államokban, beleértve az Önök országát is, ne legyenek SZSZKSZ-tanácsadók, és hogy, amennyiben nem lehet teljesen lemondani a jelenlétükről, érzékelhetően csökkentenünk kell a többi szovjet szakértő számát.

A népi demokratikus országokban tartózkodó szovjet tanácsadók kérdésében elfoglalt álláspontunkat ismét kifejtettük az SZSZKSZ kormányának a Szovjetunió és a többi szocialista országok közötti barátság és együttműködés folyamatos

⁸⁸ Kihagyás az eredetileg közölt szövegben.

fejlesztéséről és kibővítéséről szóló Nyilatkozatában. Kifejtve megfontolásainkat a tanácsadók intézményének felszámolására és az Önök országában dolgozó szovjet szakértők létszámcsökkentésének hasznosságára vonatkozólag, nem zárjuk ki ugyanakkor a Szovjetunió azon hajlandóságát, hogy az igények függvényében szakértők révén testvéri segítséget nyújtson a jövőben is a Román Népköztársaságnak.

A Román Népköztársaság és a Szovjetunió szakértői közötti együttműködés fejlesztése és folyamatos megerősítése véleményünk szerint megvalósítható azáltal, hogy a gazdaságépítésbeli tapasztalatcsere érdekében kölcsönösen szakértőket delegálunk, illetve azáltal, hogy minél szorosabb kapcsolatot teremtünk az országaink tudományos és kulturális életében dolgozók között. Megkérnénk Önöket, vizsgálják meg a levelünkben felvetett problémákat, és közölgék véleményüket.

Kommunista üdvözlettel,
Az SZKP Központi Bizottsága

Közli Ioan Scurtu (szerk.): România. Retragerea trupelor sovietice 1958, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996, 241–242. p. (Az eredeti román nyelvű dokumentum levéltári jelzete: ANIC, fond CC al PCR – Secția Relații externe, dosar 6/1955. 373–374. f.)

58.

Ügynöki jelentés a Bolyai hallgatói ellen készülő perről

Kolozsvár, 1957. február 1.

Forrás: „Gyurka”

A találkozáson részt vett Páll Ferenc főhadnagy.

1957. február 1., 17 órakor, 3. sz. K-lakás.

[1957.] január 31-én a forrás azt mondta Varró Katalinnak, hogy a Bolyai egyetem néhány diákjának exmatrikulálásáról⁸⁹ hallott (a forrás mindezt Petru Neiescutól⁹⁰ tudta meg, aki [Ștefan] Pașca professzorral és a forrással beszélt). Varró [Katalin] azt mondta, hogy igen, a napokban egyetemi tanárokat és tanügyi kádereket is fognak elbocsátani. A forrás kérdésére, hogy kiket, Varró azt válaszolta, hogy a történelem, a politikai gazdaság, a magyar nyelv és irodalom tanszékéről. Varró azt is mondta, hogy holnap kezdődik a diákok pere.⁹¹

„Gyurka”

ACNSAS, fond Informativ, dosar 3010, vol. 1, f. 74. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

⁸⁹ Azaz kizárásáról.

⁹⁰ Petru Neiescu nyelvész, dialektológus, a kolozsvári *Sextil Pușcariu* Nyelvtudományi és Nyelvtörténeti Intézet volt igazgatója, a *Noul atlas lingvistic român pe regiuni* szerkesztője (Cluj-Napoca, 1980).

⁹¹ Az ügynevezett első Bolyai-per, amelynek során a 1957. február 27-én a kolozsvári Katonai Törvényszék Macskási Pál vezette tanácsa nyilvános tárgyaláson Várhegyi Istvánt 7, Nagy Benedeket 5, Koczka Györgyöt és Kelemen Kálmánt 3–3 év fegyházbüntetésre ítélte.